

Anna Dargiewicz

"Jednakowość znaczeń czy nie?" - jako problem przy szkoleniu umiejętności w ramach translatoryku

Prace Językoznawcze 10, 37-47

2008

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Anna Dargiewicz
Olsztyn

„Jednakowość znaczeń czy nie?” – jako problem przy szkoleniu umiejętności w ramach translatoryki

Equivalence of meaning or not? – as a problem in teaching skill in translation courses

The article discusses equivalence of meaning, which poses a problem to translators and teachers of translation. In my article I address „the problem of multivalency” (Wills 1977: 226), that is the phenomenon which occurs when, during translation, two or more comparable solutions appear.

Słowa kluczowe: jednakowość znaczeń, kompetencja, multiwalencja, przekład, tłumacz, tłumaczyć, translatoryka (jako zajęcia)

Key words: equivalence of meaning, competence, multivalence, translation, translator, translate, translationcours

Każde tłumaczenie z jednego języka na inny przysparza problemów, które są czasami prawie nie do rozwiązania. Najczęściej pojawiają się one już na początku tłumaczenia tytułu danego tekstu.

Zanim przejdę do właściwych rozważań, chciałabym wyjaśnić dwa pojęcia, których będę często używała, a które dotyczą omawianego przeze mnie problemu, mianowicie *‘przekładać’* (w języku niemieckim: *‘übersetzen’*) i *‘tłumaczyć ustnie’* (w języku niemieckim: *‘dolmetschen’*). Dla słowa *‘übersetzen’* – *‘przekładać’* znajdujemy w słowniku Dudena następujące wyjaśnienie:

„*(pismennie lub ustnie) oddać [dosłownie] w innym języku: przetłumaczyć dosłownie tekst, słowo po słowie, zgodnie z sensem; w przypadku wywiadu przetłumaczyć [odpowiedzi z angielskiego na niemiecki]*”¹.

¹ Duden – *Deutsches Universalwörterbuch*, 5. Aufl. Mannheim 2003 [CD-ROM].

Słowo ‘*dolmetschen*’ – «*tłumaczyć ustnie*» jest zdefiniowane następująco:

„*przetłumaczyć ustnie dla kogoś mówiony lub napisany tekst: tłumaczyć rozmowę polityczną, pismo, dokument*”².

Tradycyjnie rozróżnia się więc, iż w przypadku ‘*Dolmetschen*’ chodzi o ustne odtworzenie, a w przypadku ‘*Übersetzen*’ pisemne odtworzenie treści danego tekstu. W książce Anny Małgorzewicz (2003: 17) natrafiamy na następujące definicje interesujących nas pojęć:

„‘*Übersetzen*’ jest rodzajem translacji w przypadku, której produkcja tekstu docelowego nie jest związana z aktualną sytuacją tekstu wyjściowego i dlatego może nastąpić wielokrotnie jako działanie na tekście jako całości i niezależnie od czasowego sposobu jego prezentacji.”

‘*Dolmetschen*’ jest rodzajem translacji w przypadku, której produkcja tekstu docelowego następuje w tej samej aktualnej sytuacji komunikacyjnej co prezentacja tekstu wyjściowego, i jest ona zależna od osobliwego, segmentarycznego i czasowego sposobu jego prezentacji.”

lub:

„Pod pojęciem ‘*Übersetzung*’ [...] rozumiane jest pisemne odtworzenie tekstu przedłożonego w formie pisemnej w innym języku. ‘*Dolmetschen*’ natomiast wywodzi się z tekstu ustnego, który należy odtworzyć ustnie w innym języku.”

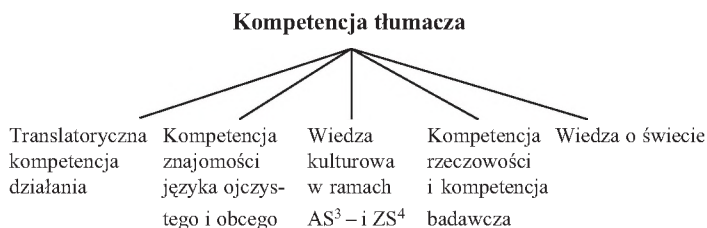
Moje rozważania dotyczyć będą raczej pisemnego wariantu przekładanego tekstu – a więc ‘*Übersetzung*’, ponieważ łatwiej jest zbadać to, co zostało spisane. W oparciu o pisemne przykłady tłumaczenia można też lepiej przedstawić opracowywany problem.

W niniejszym artykule poruszony zostaje problem, który dotyczy zjawiska, kiedy podczas tłumaczenia danego słowa, wyrażenia, zdania, tekstu bardzo często pojawiają się dwa albo nawet więcej tak samo dobre lub porównywalnie dobre rozwiązania. Wills (1977: 226) określił to zjawisko jako „problem multivalencji” („*Multivalenzproblem*”). Fenomen ten, polegający na tym, iż są dwa tak samo dobre rozwiązania, odczuwany jest często przez studiujących i uczących jako problem i stan niezadowolający. Praktyka pokazuje, że istnieje coś takiego, jak oczekiwanie ze strony uczącego lub studiującego, że przy tłumaczeniu określonego tekstu jest tylko jedno jedyne rozwiązanie. Przyczyna tego oczekiwania wynika z wyobrażenia, że język jest logiczny oraz że istnieje tylko

² Ibidem.

jeden szereg przyporządkowań 1:1 formy i treści, na podstawie których nie może lub nie ma prawa istnieć absolutna jednakowość znaczeń (por. Stein 1997: 103). Do tego dochodzi jeszcze trudność określenia w konkretnym przypadku, dlaczego to czy inne rozwiązanie jest mimo wszystko trochę lepsze niż inne. Z tym problemem konfrontowani są stale zarówno nauczyciele, jak i studiumujący język obcy w ramach zajęć z translatoryki. Wówczas próbuje się w różny sposób uzasadnić wybór właśnie tej jednej określonej wersji, a próby podania uzasadnienia za lub przeciw określonemu rozwiązaniu kończą się najczęściej stwierdzeniem „to brzmi lepiej”. Dla nauczającego, jak i dla studiumującego jest to sprawą wycucia. Praktyka pokazuje jednak, że najczęściej pozostaje do końca odrobina niezdecydowania.

Tłumacze stoją dzisiaj przed zadaniem pośredniczenia jednocześnie między językami i między kulturami. Są oni tzw. interkulturalnymi komunikatorami. W odniesieniu do takiego ujęcia sztuki tłumaczenia mogą zostać zdefiniowane częściowe kompetencje tłumacza. Jednak zdobyta podczas ustalania kompetencji tłumacza wiedza da się tylko w niewielkim stopniu wykorzystać dydaktycznie, ponieważ kompetencje wymagane przy tłumaczeniu: kompetencja posługiwania się językiem ojczystym, językiem obcym, kompetencja kulturowa, kompetencja rzeczowości i kompetencja badawcza w przypadku studentów germanistyki występują już na pierwszym roku studiów. Ta wiedza może być w ramach studiów wyższych dalej rozwijana na podstawie metod analizy tekstu.

(Za: Małgorzewicz 2003: 153)

Właściwie translator musiałby zgodnie z tymi założeniami znać wszystkie kultury, które w czasie jego pracy mogą być dla niego istotne. Z drugiej strony byłoby absurdem wymagać od niego, aby dodatkowo do tego wszystkiego, co i tak musi opanować, dysponował wiedzą antropologa kultury i wyspecjalizowanego socjologa w dziedzinie porównywania kultur. Powinien on jednakże podczas poszukiwania zgłębnionego intelektualnego zrozumienia chętnie, z radością odkrywcę, wykorzystywać wszystkie możliwe źródła informacji: radio, telewizję,

³ Ausgangssprache – język wyjściowy

⁴ Zielsprache – język docelowy

Internet, gazety i czasopisma. Szczególnie interesująca dla tłumacza jest naturalnie literatura fachowa o komunikacji interkulturalnej. Wszystkie te wymienione faktory, połączone z efektywnie prowadzonymi zajęciami z translatoryki, mogą pomóc studiującym w przyswojeniu sobie sztuki tłumaczenia. Kompetencje tłumaczeniowe studiującego są w ten sposób rozwijane i doskonalone. Pośrednictwo w przekazywaniu wiedzy następuje jednak raczej nieświadomie, na podstawie stosowanych w czasie zajęć tekstów. Podczas zajęć szczególną uwagę poświęca się kompetencji rzeczowości i kompetencji badawczej, których wykształcenie odgrywa ważną rolę w zawodzie tłumacza.

Dla potwierdzenia moich doświadczeń i rozważań chciałabym zaprezentować przykłady tłumaczeń z języka polskiego na język niemiecki oraz z niemieckiego na polski, które zostały sporządzone przez studentów⁵ w ramach zajęć z translatoryki. Przez studentów zostały przetłumaczone dwa krótkie teksty z dziedziny języka gospodarczego i negocjacyjnego⁶. Jeden z tekstów studenci przetłumaczyli pisemnie na język niemiecki, a drugi na język polski.

⁵ Chodzi tu o studentów VIII semestru germanistyki (rok akademicki 2006/2007) Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

⁶ I. Tekst w języku polskim – przetłumaczony przez studentów na język niemiecki:

Integracja z Unią Europejską

Jeśli rząd i parlament skoncentrują się na przyjęciu w najbliższych kilkunastu miesiącach ustaw dostosowujących polskie prawo do rozwiązań unijnych i znajdą środki na wprowadzenie ich w życie, to zakończenie negocjacji członkowskich w przyszłym roku i przystąpienie Polski do UE 1 stycznia 2003 (jak tego chce rząd) jest wciąż możliwe. Negocjacje polegają przede wszystkim na udowodnieniu przez kandydatów, że są zdolni przyjąć i wprowadzić w życie prawo europejskie.

W trwających od roku negocjacjach zakończono rozmowy w 3 spośród 30 działów prawa europejskiego (nauka, edukacja, pomoc małym i średnim przedsiębiorstwom). Negocjator przewiduje, że państwa UE uzależnią zamknięcie otwartych już działów od spełnienia konkretnych warunków.

(Kołsut 2002, s. 40 – „*Rzeczpospolita*”, 10.03.1999)

II. Tekst w języku niemieckim – przetłumaczony przez studentów na język polski:

Der Euro im Ausland beliebter als die Mark

Das Geld kommt zu allen,

auch zu denen, die es gar nicht wollten. Nicht nur in Großbritannien, auch in Dänemark und der Schweiz setzt sich der Euro durch. Ob Sportgeschäfte, Zeitungsladen oder Supermärkte – vielerorts heißt es inzwischen: „Wir nehmen auch Euro.“ Ein Kopenhagener Café hat die Euro-Preise für Tee und Kuchen schon auf seine Speisekarte geschrieben. Und auch in Genf, Lugano oder Davos werde der Euro bald ein wichtiges Zahlungsmittel sein, sagt Rudolf Walser vom Schweizer Unternehmensverband Economiesuisse. Zwar hatte in den Touristengebieten manch dänisches oder schweizerisches Geschäft auch früher schon Franc oder Mark angenommen – aber die Akzeptanz der neuen Wahrung wird nach allgemeiner Einschätzung ungleich höher liegen. Der Euro ist beliebter, als es die D-Mark je war. Ausgerechnet der Euro. „Noch vor wenigen Jahren herrschte im Ausland die unterschwellige Mehrheitsmeinung, dass der Euro scheitern werde“, sagt Helmut Wagner, Geldtheoretiker von der Fernuni Hagen. Offenbar hat die Mehrheit ihre Meinung geändert. Der Euro hat drastisch an Vertrauen gewonnen und wird deshalb als Zahlungsmittel akzeptiert. Außerdem kommt er häufiger vor als die D-Mark. Ein Schweizer Taxifahrer, der Euro annimmt, kann damit entweder zur Bank gehen oder auf einen Kunden warten, dem er seinerseits Euro als Wechselgeld zurückgeben kann. „Beim Euro ist die Wahrscheinlichkeit größer, dass er diesen Kunden findet“, sagt der Bonner Ökonom Jürgen von Hagen.

Wolfgang Uchatius: „*DieZeit*“, 10.1.02 (wg: MARKT 2002, 1)

Na podstawie tych przykładów chcę ukazać różnorodność możliwych wariantów tłumaczeń poszczególnych passusów tekstów, jak i zwrócić uwagę na fakt, że między poszczególnymi wariantami tłumaczeń mogą występować różnice, co decyduje o wyborze tego czy innego tłumaczenia. Przy okazji chciałabym zaprezentować moje przemyślenia i wątpliwości, które towarzyszą mi przy takich formach ćwiczeń.

Chciałabym zwrócić uwagę przede wszystkim na tłumaczenia tekstu na język polski. W tekście oryginalnym wyszukałam dziesięć fragmentów i skoncentrowałam się w 24 tłumaczeniach, które wykonali studenci, na tych częściach tekstu, tzn. na tym, jak zostały one przetłumaczone. W dalszej części zastanowiłam się nad tym, czy poszczególne tłumaczenia są wierne tekstowi oryginalnemu czy też odbiegają od jego treści. W tym miejscu chciałabym zaprezentować wyniki moich badań:

1. „Das Geld kommt zu allen ...”

„Pieniądz dociera do wszystkich”, „Waluta euro dociera do wszystkich”, „Pieniądze docierają do wszystkich”, „Nowa waluta dotrze do wszystkich”, „Z pieniądzem ma każdy do czynienia”, „Pieniądz pojawia się u wszystkich”, „Euro przychodzi do wszystkich”, „Pieniądz przychodzi do wszystkich”, „Pieniądz przyjdzie do wszystkich”, „Pieniądz trafia do wszystkich”

2. „...setzt sich der Euro durch ...”

„euro ma moc przebicia”, „euro ma siłę przebicia”, „euro staje się coraz popularniejsze”, „euro stawia na swoim”, „euro zdobywa popularność”, „euro zdobywa przewagę”, „euro zdobywa uznanie”, „euro zdołało się przeforsować”, „euro zyskuje na popularności”, „euro zyskuje popularność”, „euro zyskuje uznanie”

3. „Ob Sportgeschäfte ...”

„niezależnie od tego, czy”, „czy to”, „i nieważne, czy”, „czy jest to”

4. „...vielerorts heißt es inzwischen ...”

„w wielu miejscach czytamy w międzyczasie”, „w wielu miejscach figuruje napis”, „w wielu miejscach mawia się w międzyczasie”, „w wielu miejscach mówi się”, „tymczasem w wielu miejscach mówi się”, „w wielu miejscach obowiązuje”, „w wielu miejscach oznacza to”, „oznacza to tymczasem”, „w wielu miejscach oznacza to wówczas”, „w różnych miejscach przyjęło się”, „w wielu miejscach słyszy się w międzyczasie”, „w wielu miejscach spotykamy się z informacją”, „w wielu miejscach można usłyszeć”, „w wielu miejscach usłyszymy”, „w wielu miejscach znaczy to”

5. „... die Akzeptanz [...] wird nach allgemeiner Einschätzung ungleich höher liegen.”

„według powszechnej opinii akceptacja będzie dużo większa”, „akceptacja będzie według ogólnych oszacowań znacznie wyższa”, „akceptacja będzie według ogólnej opinii znacznie przewyższała inne waluty”, „akceptacja będzie według ogólnej oceny nieporównywalnie wyższa”, „według ogólnych przewidywań akceptacja będzie znacznie większa”, „akceptacja będzie według opinii publicznej jeszcze bardziej wzrastać”, „akceptacje będzie według powszechnej opinii dużo większa”, „według ogólnego uznania przyjęcie nowej waluty będzie nieporównywalnie wyższe”, „według ogólnych szacunków akceptacja nowej waluty będzie o wiele większa”, „według ogólnego sądu akceptacja będzie znacznie większa”, „w ogólnym oszacowaniu euro jest bardziej akceptowane”, „zaakceptowanie będzie według ogólnych przypuszczeń nieporównywalnie większe”, „według ogólnych szacunków została znacznie lepiej zaakceptowana”

6. „Der Euro ist beliebter ...”

*„euro jest popularniejsze”, „euro jest bardziej akceptowane”, „euro jest bardziej lubiane”,
„euro jest bardziej popularne”*

7. „Ausgerechnet der Euro.”

„Akurat euro”, „Właśnie euro”

8. „...herrschte [...] die unterschwellige Mehrheitsmeinung, dass der Euro scheitern werde ...”

„dominowała podświadoma opinia, że euro się nie utrzyma”, „panowała podświadoma opinia większości, że plan z euro się nie powiedzie”, „panowało przekonanie o tym, że euro poniesie klęskę”, „panowała powszechna opinia, że wprowadzenie euro nie powiedzie się”, „panowała skrywana opinia, że euro poniesie klęskę”, „panowała podświadoma opinia wśród większości, że euro spełnie na niczym”, „panowała opinia, że euro nie odniesie sukcesu”, „panowała skryte przekonanie, że euro poniesie klęskę”, „panował pogląd większości, głoszący, że euro poniesie klęskę”, „panowało ciche przekonanie, że euro poniesie porażkę”, „myślano po cichu, że euro się nie przyjmie”, „panowała podświadoma opinia większości, że euro nie przetrwa”

9. „Offenbar ...”

„oczywiście”, „oficjalnie”, „najwidoczniej”, „najwyraźniej”, „w sposób widoczny”, „widocznie”

10. „Der Euro hat drastisch an Vertrauen gewonnen ...”

„euro drastycznie zyskało na zaufaniu”, „euro znacząco zyskało na zaufaniu”, „euro drastycznie zyskało zaufanie”, „euro znacznie zyskało na zaufaniu”, „euro szybko pozyskało zaufanie”, „euro zyskało zaufanie”, „euro zyskało bardzo szybko zaufanie”, „nowa waluta gwałtownie zyskała na zaufaniu”, „euro niespodziewanie zyskało zaufanie”, „euro zdobywa coraz większe zaufanie”, „euro zdobyło zdecydowane zaufanie”, „euro „drastycznie” zdobyło zaufanie”

Po przyjrzeniu się 24 przetłumaczonym tekstom studentów, można właściwie stwierdzić, że oddają one treść tekstu oryginalnego. Nie odbiegają w jakimś większym stopniu od dosłowności oryginalnego tekstu niemieckiego, a jeśli tak, to te różnice nie mają żadnego wpływu na znaczenie całości. Jednakże w oparciu o przytoczone przeze mnie fragmenty można by się zastanowić, czy taki lub inny wariant tłumaczenia lepiej lub gorzej oddaje treść niemieckiego wariantu oraz czy lepiej lub gorzej zostaje przyjęty przez czytelnika. Jak przetłumaczony tekst zostaje przyjęty przez adresata, tzn. przez osobę, dla której jest tłumaczony, zależy od niego, a to jest raczej bardzo subiektywna ocena. Podczas zajęć z translatoryki jest także problematyczne dla nauczającego, jak powinien on ocenić poszczególne tłumaczenia. Uczący ma zawsze swoje własne wyobrażenia, jak dany tekst powinien zostać przetłumaczony, ale musi być świadom tego, że to nie jest jedyny, a przede wszystkim niekoniecznie najlepszy wariant tłumaczenia tekstu wyjściowego. Musi się uwolnić od swojej własnej subiektywności i postarać się przeanalizować obiektywnie wszystkie możliwe warianty tłumaczenia.

Następnie skupiłam się na 22 tłumaczeniach polskiego tekstu na język niemiecki. Najpierw ponownie przeanalizowałam wszystkie sporządzone tłumaczenia tekstu oryginalnego i zwróciłam uwagę na poszczególne fragmenty tekstu, tzn. jak zostały przetłumaczone na język docelowy, a więc na język niemiecki.

1. „przyjęcie ustaw”

„die Aufnahme der Gesetze”, „die Annahme der Gesetze”, „die Gesetze anzunehmen”, „die Gesetzannahme”,

2. „(jak tego chce rząd)”

„wie es die Regierung will”, „wie es die Regierung haben will”, „diesen Termin strebt die Regierung an”, „wie das die Regierung will”, „was die Regierung will”, „wenn das die Regierung will”, „so wie es die Regierung will”, „wie es sich die Regierung wünscht”, „nach dem Willen der Regierung”, „wie die Regierung es vorhat”,

3. „Negocjator przewiduje”

„der Verhandlungspartner sieht vor”, „der Verhandlungspartner erwartet”, „der Verhandlungspartner sieht voraus”, „ein Verhandlungspartner nimmt an”, „der Verhandlungsführer sieht vorher”, „der Unterhändler sieht voraus”, „der Verhandlungspartner vermutet”, „der Verhandlungspartner nimmt vorweg”, „der Unterhändler sieht hervor”. „der Verhandlungspartner ahnt*”?, „der Negoziator* sieht vor”, „der Vermittler* sieht voraus”.*

W powyższych przykładach tłumaczeń widoczne jest, że może istnieć i istnieje wiele wariantów tłumaczeń konkretnego fragmentu tekstu. W niektóre tłumaczenia wkładły się jednakże błędy leksykalne. W jednym przypadku zostało użyte słowo **Negoziator*, które w języku niemieckim w ogóle nie występuje, a które jest polonizmem. W kilku przypadkach tłumacze użyli czasowników, które nie oddają znaczenia tekstu oryginalnego, lecz je zmieniają, co nie powinno mieć miejsca.

Mimo błędów występujących w kilku tłumaczeniach, pozostałe warianty tłumaczeń zgodne są z treścią tekstu oryginalnego i można je zaakceptować. Nie można jednakże zaprzeczyć, że niektóre warianty tłumaczeń lepiej, a niektóre gorzej oddają treść tekstu w języku wyjściowym.

W dalszych badaniach skierowałam uwagę ku jeszcze jednemu całemu zdaniu, które zostało przetłumaczone na język niemiecki:

„Jeśli rząd i parlament skoncentrują się na przyjęciu w najbliższych kilkunastu miesiącach ustaw dostosowujących polskie prawo do rozwiązań unijnych i znajdą środki na wprowadzenie ich w życie, to zakończenie negocjacji członkowskich w przyszłym roku i przystąpienie Polski do UE 1 stycznia 2003 (jak tego chce rząd) jest wciąż możliwe.”

Z przedstawionych mi tłumaczeń powyższego zdania wybrałam kilka, aby je w tym miejscu zaprezentować:

1. *„Wenn sich die Regierung und das Parlament darauf konzentrieren werden, in den nächsten Monaten das polnische Recht an die Richtlinien der EU anzupassen und sie in die Tat umzusetzen, ist der Abschluss der Verhandlungen und der EU-Beitritt Polens am 1. Januar 2003 (wie es die Regierung will) noch möglich.”*

2. *„Wenn sich die Regierung und das Parlament in den nächsten Monaten auf die Annahme des Gesetzes der Anpassung des polnischen Rechts an die Unionslösungen* konzentrieren und Mitteln für die Einführung deren ins Leben finden, dann sind die Mitgliedsverhandlungsschließung* in dem nächsten Jahr und der EU Beitritt Polens am 1. Januar 2003 (wie es die Regierung haben will) immer noch möglich.”*

3. „*Wenn sich die Regierung und das Parlament in den nächsten mehreren Monaten* darauf konzentrieren die Gesetzesvorlage, die das polnische Recht an die Lösungen der EU anpasst, zu billigen* und Mittel dazu finden sie zu verabschieden, so ist das Beenden der Verhandlungen im nächsten Jahr und der EU-Beitritt Polens am 1. Januar 2003 (so wie es die Regierung will) immer noch möglich.*”

4. „*Wenn die Regierung und das Parlament sich* in den nächsten mehr als zehn* Monaten auf das Verabschieden der Gesetze, die das polnische Recht an die EU-Anforderungen anpassen*, konzentrieren und die Mittel finden, sie in Kraft zu setzen, sind das Ende der Mitgliedsverhandlungen im nächsten Jahr sowie der Beitritt Polens zur EU am 1. Januar 2003 (wie das die Regierung will) immer noch möglich.*”

5. „*Wenn sich die Regierung und das Parlament binnen kommenden Monate* auf die Aufnahme der Gesetze, die das polnische Recht zu den EU Lösungen anpassen*, konzentrieren und Maßnahmen finden um die in Kraft zu treten*, so wird die Vollendung der Mitgliedsverhandlungen im nächsten Jahr und das Beitreten von Polen zur EU am 1. Januar 2003 (nach dem Willen der Regierung) immer* möglich sein.*”

6. „*Wenn die Regierung und das Parlament sich* in den nächsten Monaten darauf konzentrieren werden, die Gesetze anzunehmen, die das polnische Recht auf* Lösungen der Europäischen Union anpassen, und wenn sie die Mittel diese Gesetze ins Leben einzuführen finden*, wird die Beendung der Verhandlungen der Mitglieder* im nächsten Jahr und der Beitritt Polens zu* EU am 1. Januar 2003 (was die Regierung will) immer noch möglich sein.*”

7. „*Wenn sich die Regierung und das Parlament in die nächsten Monate* auf Gesetze konzentrieren, die unser Recht an EU-Lösungen anpassen, und die Mittel finden, um diese Gesetze in Kraft zu setzen, ist es möglich, dass die Mitgliedschaftsverhandlungen im nächsten Jahr beendet werden und Polen am 1. Januar 2003 der EU beitrifft (wie es sich die Regierung wünscht).*”

8. „*Der Abschluss der Mitgliedsverhandlungen und der durch die Regierung geplante Beitritt Polens in die EU für den 1.01.2003* ist immer noch möglich. Die Regierung und das Parlament müssen sich jedoch in den nächsten Monaten darauf konzentrieren, Gesetze einzubringen, die das polnische Recht an das der EU anpassen. Auch finanzielle Mittel müssen erworben werden.*”

9. „*Wenn sich die Regierung und das Parlament in den nächsten Monaten auf die Annahme der Gesetze, die polnisches Recht den Lösungen der EU anpassen* und die Mittel für ihre Einführung finden, ist der Abschluss der Mitgliedsverhandlungen im nächsten Jahr und der Beitritt Polens in* die Europäische Union am 1. Januar 2003 (wie die Regierung will) immer noch möglich.*”

10. „Wenn die Regierung und das Parlament sich* in den nächsten ein paar* Monaten auf die Gesetzannahme, die das polnische Recht zu unmischen Lösungen anpasst*, konzentrieren und die in Kraft bringenden Mittel finden*, dann ist das Ende der Mitgliedsverhandlungen im nächsten Jahr und Eintritt Polens zu EU* am 1. Januar 2003 (wenn das die Regierung will) immer noch möglich.”

Na podstawie zaprezentowanych dziesięciu wariantów tłumaczeń tego samego zadania można stwierdzić, że rzeczywiście istnieje wiele możliwości, aby przełożyć ten sam fragment tekstu na język obcy. Pytanie tylko brzmi: Czy wszystkie warianty tłumaczeń są wierne treściowo zdaniu oryginalnemu? Czy oddają rzeczywiście dokładnie treść zdania oryginalnego? Czy wszystkie są jasne i zrozumiałe? Te pytania postawiłam sobie wtedy, kiedy przeczytałam wszystkie tłumaczenia i porównałam je ze sobą.

Zdanie oryginalne jest długie i wielokrotnie złożone. Podczas czytania trzeba się bardzo skoncentrować, aby zrozumieć jego treść. Zdanie to pochodzi z tekstu, który należy do dziedziny języka negocjacji i dlatego musi być ono bardzo precyzyjnie rozumiane w języku wyjściowym i tak samo precyzyjnie zostać przełożone na język docelowy. Zaprezentowane przeze mnie tłumaczenia zostały sporządzone przez ciągle jeszcze uczących się studentów i można w nich znaleźć kilka błędów leksykalnych i gramatycznych, które w niektórych miejscach utrudniają zrozumienie. Jednakże, pomijając błędy, które podkreśliłam i oznaczyłam gwiazdką, można zauważyć różnice między podanymi tłumaczeniami interesującego nas zdania. Niektóre tłumaczenia są jaśniejsze, przejrzystsze i łatwiejsze w zrozumieniu (np. pierwsze, trzecie i czwarte tłumaczenie), niektóre zaś bardzo skomplikowanie sformułowane, zagmatwane i przez to trudniejsze do zrozumienia. W niektórych przypadkach tłumacz opuścił słowa języka wyjściowego i nie przetłumaczył ich na język docelowy, co jest nie do zaakceptowania.

W ósmym przykładzie tłumaczka/tłumacz oddał treść jednego zdania za pomocą kilku zdań w języku docelowym. To tłumaczenie oddaje treść tekstu oryginalnego, nie jest jednak wierne oryginałowi, jeśli weźmiemy pod uwagę stronę syntaktyczną tekstu.

Na przykładach tłumaczeń tego wybranego zdania można zaobserwować, że nie każde tłumaczenie jest dobre, jeśli weźmiemy pod uwagę jego zrozumiałość. Ten, do którego konkretne tłumaczenie jest skierowane, decyduje, który wariant najbliższy jest jego zdolności rozumienia.

Można by więc zadać sobie pytanie, czy sztukę tłumaczenia należy w ogóle ćwiczyć? Czy można w ramach zajęć z translatoryki szkolić umiejętności, czynności tłumaczeniowe, jeśli np. może istnieć wiele wariantów tłumaczeń jednego i tego samego tekstu i wszystkie mogą być dobre? Moim zdaniem – tak. Uzasadnienie jest proste: każdy, kto studiuje język obcy, będzie przynajmniej kilka razy

w swoim życiu zawodowym poproszony – nawet wtedy, kiedy nie będzie zawodowo tłumaczem – aby przetłumaczył jakiś tekst pisemnie lub ustnie. Mój wniosek: okrągłą dobę tłumaczy się w bankach, firmach, instytucjach w rozszerzonej już zjednoczonej Europie. I właśnie z tego powodu powinno się ćwiczyć umiejętności translatoryjne, także jeśli czasami nie ma jednoznacznej odpowiedzi, dlaczego jeden wariant tłumaczenia jest lepszy niż inny, który także oddaje treść oryginału. W ramach zajęć z translatoryki można o tym dyskutować, wyjaśnić wątpliwości i wspólnie przedstawić argumenty, które przemawiają za najlepszym rozwiązaniem lub najlepszymi rozwiązaniami.

Literatura

- Deutsch für den Beruf Markt. Materialien aus der Presse*, 10., rocznik 2002, wyd. przez Institut Goethego Inter Nationes.
- Duden – Deutsches Universalwörterbuch, 5. wydanie, Mannheim 2003 [CD-ROM].
- Kienzler, I., 1997, *Deutschsprachige Geschäftsbriefe*, Gdynia.
- Kolsut, S., 2002, *Politik und Recht auf Deutsch*, Warszawa.
- Maciag, M., 2003, *Von der Übersetzbarkeit literarischer Texte*, Olsztyn.
- Małgorzewicz, A., 2003, *Prozessorientierte Dolmetschdidaktik*, Wrocław.
- Snell-Hornby, M./ Hönig H.G./ Kussmaul, P./ Schmitt P.A. (red.), 1999, *Handbuch Translation*; drugie, poprawione wydanie, Tübingen.
- Stein, D., 1997, *Bedeutungsgleichheit (oder nicht) in der Syntax als Problem beim Übersetzen*; w: Keller, R. (red.): *Linguistik und Literaturübersetzen*; Tübingen, s. 103–119.
- Übersetzen, verstehen, Brücken bauen. Geisteswissenschaftliches und literarisches Übersetzen im internationalen Kulturaustausch*, 1993, t. 8, część 1 i 2, w: *Göttinger Beiträge zur Internationalen Übersetzungsforschung*; wyd. przez Frank, A.P./ Gulya, J./ Mölk, U./ Paul F./ Schultze, B./ Turk, H., Berlin.
- Vermeer, H.J., 1992, *Skizzen zu einer Geschichte der Translation*, Frankfurt am Main.
- Wills, W., 1992, *Übersetzungsfertigkeit: Annäherungen an einen komplexen übersetzungspraktischen Begriff*, Tübingen.
- Wills, W. (red.), 1977, *Übersetzungswissenschaft. Probleme und Methoden*, Stuttgart.

Summary

The article discusses equivalence of meaning, which poses a problem to translators and teachers of translation. In my article I address „the problem of multivalency” (Wills 1977: 226), that is the phenomenon which occurs when, during translation, two or more comparable solutions appear. This fact is considered to be a problem and by both a student and a teacher, and may be a source of dissatisfaction. How can we explain to the student that this or the other variant is better or worse? One must eliminate one’s own expectations and subjectivity. What should be expected of future translators? Competence in every field of knowledge, as texts to be translated cover various subjects. The article is an attempt to answer these questions, using authentic samples of texts translated by students participating in translation courses.